

5. *Аудит: метод. рекомендації до вивч. курсу: для спец. 6.030509 "Облік і аудит" / [уклад.: О.Б. Пугаченко]; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т, каф. аудиту та оподаткування. – Кропивницький: ЦНТУ, 2017. – 89 с.*

6. *Суха О.Р. Аудит: Навчальний посібник. – Львів: "Новий Світ – 2000", 2020. – 284 с. ISBN 978-966-418-095-2*

УДК 657.6

Петрик Олена Анатоліївна,
*д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна*

ЗМІНИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ШЛЯХ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Наша держава впевнено та беззаперечно просувається у виконанні необхідних вимог для того, щоб набутти повноправного членства у Європейському Союзі. Положення оновленого Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII [1] вже враховували більшість вимог основних Директив ЄС, що регламентують діяльність аудиторів та обов'язковий аудит фінансової звітності. Разом з тим, законодавче регулювання аудиторської діяльності зазнає постійних змін. Зокрема, з урахуванням запровадження воєнного стану у нашій державі було прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки» від 31 травня 2022 року № 2285-IX [2]. Цим законом виключено можливість перебування чи включення до Реєстру аудиторів тих аудиторів, які мають громадянство країн, які здійснюють збройну агресію проти України, перебувають у публічних реєстрах аудиторів чи професійних організаціях таких країн або здійснюють аудиторську діяльність у складі фірм, що зареєстровані у країнах-агресорах. Теж саме стосується суб'єктів аудиторської діяльності, які тим чи іншим способом пов'язані із країнами, що чинять збройну агресію проти України. Також внесені відповідні зміни щодо порядку безперервного навчання аудиторів, проведення процедур атестації (зокрема кваліфікаційного іспиту), звітування та сплати суб'єктами аудиторської діяльності внесків на користь Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю та Аудиторської палати України, членських внесків аудиторів, проведення контролю якості та інших питань. Всі зазначені зміни викликані вимогою воєнного часу та особливостями роботи вітчизняних аудиторів у надскладних умовах, необхідністю захисту їх інтересів та клієнтів аудиторських послуг.

Однак, навіть у часи війни, ми маємо вже зараз піклуватися про майбутнє та формувати удосконалену нормативну базу, у тому числі і щодо аудиторської

діяльності, для виконання у повному обсязі дорожньої карти імплементації законодавства ЄС у нашій державі з метою набуття повного членства в Євросоюзі. У першу чергу це стосується Директиви 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 17 травня 2006 р. «Про обов'язковий аудит річної та консолідованої звітності» [3] та Регламенту (ЄС) № 537/2014 Європейського Парламенту та Ради від 16 квітня 2014 року «Про конкретні вимоги стосовно обов'язкового аудиту суспільно значимих суб'єктів господарювання» [4]. Відповідно для поглибленого впровадження норм зазначених документів ЄС прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення правових засад провадження аудиторської діяльності в Україні» 20 вересня 2022 року № 2597-ІХ, який набуває чинності з 1 січня 2023 року (окрім окремих положень). До найважливіших новацій законодавства у сфері аудиторської діяльності у контексті євроінтеграції, які фактично призведуть до реформи її правових засад, на нашу думку, слід віднести такі:

- унормовано чи впорядковано визначення та застосування низки термінів і понять (наприклад, добра репутація аудитора/аудиторської фірми, електронний кабінет, інше обов'язкове завдання, неаудиторські послуги, повноправне членство аудитора у професійній організації аудиторів та бухгалтерів, пов'язана особа суб'єкта аудиторської діяльності, професійна організація аудиторів та бухгалтерів, професійний скептицизм, спільне проведення аудиту фінансової звітності та інших);

- зафіксовано, що аудиторські послуги можуть надаватись не тільки у відповідності до Міжнародних стандартів аудиту (МСА), а і згідно стандартів аудиту Великої Британії або Сполучених Штатів Америки (крім послуг з обов'язкового аудиту чи інших обов'язкових завдань);

- прискіплива увага приділена удосконаленню унормування обов'язкового аудиту суб'єктів суспільного інтересу (ці вимоги поширено також на політичні партії, які отримують фінансування з державного бюджету, державні підприємства, Національний банк України, банківські групи, небанківські фінансові групи), проведення конкурсного відбору суб'єктів аудиторської діяльності, визначення тривалості безперервного виконання завдання для суб'єктів суспільного інтересу, ротації ключових партнерів з аудиту;

- уточнено перелік послуг, що є несумісними для одночасного надання клієнту з послугами з обов'язкового аудиту фінансової звітності;

- скасовано заборону на здійснення суб'єктами аудиторської діяльності та аудиторами підприємницької діяльності;

- додатково регламентовано питання підготовки та подання аудиторського звіту (передбачено можливість його подання у електронній формі (при перевірці фінансової звітності, складеної в електронній формі), підписання аудиторського звіту, формування думки, встановлення додаткових вимог регуляторами, унеможливлення впливу регуляторів (Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, Аудиторська палата України, Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку) на зміст складеного аудиторського висновку);

- посилено значимість професійних організацій шляхом делегування їм додаткових повноважень і здійснення Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю нагляду (якому суттєво розширено права та повноваження) за їх виконанням;

- передбачено оновлені вимоги допуску до професії (атестації) аудиторів і їх безперервного професійного навчання, а також можливість професійної діяльності зарубіжних аудиторів, які включені до публічних реєстрів аудиторів країн-членів Європейського Союзу, Великої Британії, Сполучених Штатів Америки, Канади, Австралії, Нової Зеландії та Японії і які допущені до проведення обов'язкового аудиту, шляхом складання спеціального іспиту;

- докорінно змінено порядок реєстрації аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності (стане відповідальністю ОСНАД, до процедури залучаються публічні реєстратори);

- особливу увагу приділено питанням якості аудиторських послуг у першу чергу тих суб'єктів аудиторської діяльності, які виконують обов'язковий аудит (у т.ч. підприємств суспільного інтересу), оцінці їх політики та процедур, які складають систему внутрішнього контролю якості (системи управління якістю);

- передбачено, що для спільного проведення обов'язкового аудиту фінансової звітності може бути призначено два і більше суб'єкта аудиторської діяльності (на нашу думку, це суттєво розширює можливості вітчизняних аудиторських фірм спільного проведення аудитів разом з фірмами «великої четвірки»);

- посилено вимоги щодо звітування суб'єктів аудиторської діяльності;

- з огляду на необхідність впровадження нових для аудиторської спільноти міжнародних стандартів управління якістю - МСУЯ 1 та МСУЯ 2, актуальними є зміни законодавчих підходів до забезпечення якості аудиторських послуг;

- суттєво посилено професійну відповідальність аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, передбачено механізми її забезпечення.

Практична реалізація зазначених вище змін законодавства у сфері аудиторської діяльності забезпечить фактично повну відповідність європейським нормам, більш якісну роботу аудиторів, довіру користувачів їх послуг, а відтак, зробить Україну привабливішою для інвестування, скорішого відновлення нашої економіки у повоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» 21 грудня 2017 року № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення – 28.11.2022р.).

2. Закон України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки» 31 травня 2022 року № 2285-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2285-20/conv#n3> (дата звернення – 28.11.2022р.).

3. Директива 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради про обов'язковий аудит річної звітності та консолідованої звітності, що вносить зміни до Директив Ради 78/660/ЄЕС та 83/349/ЄЕС і припиняє дію Директиви Ради 84/253/ЄЕС 17 травня 2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_844#Text (дата звернення – 28.11.2022р.).

4. Регламент Європейського Парламенту та Ради від 16 квітня 2014 року № 537/2014 “Про конкретні вимоги стосовно обов’язкового аудиту суспільно значимих суб’єктів господарювання та який припиняє дію Рішення Комісії 2005/909/ЄС”. URL: https://www.apob.org.ua/?page_id=259 (дата звернення – 28.11.2022р.).

5. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення правових засад провадження аудиторської діяльності в Україні» 20 вересня 2022 року № 2597-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-20#Text> (дата звернення – 28.11.2022р.).

УДК 657.6

Слободяник Юлія Борисівна,
д.е.н., професор, професор кафедри аудиту,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

АУДИТ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ ЗА СТАНДАРТАМИ INTOSAI: ВИКЛИКИ ПОВОЄННОГО ЧАСУ

Розвиток зовнішнього незалежного аудиту в державному секторі економіки, що також є неодмінною умовою Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом, доволі активно відбувався до загострення бойових дій у війні росії проти України. Так, ще у 2015 році було прийнято Закон України «Про Рахункову палату», який унормував питання організаційної, фінансової та функціональної незалежності палати, розширив її повноваження, запровадив конкурсну процедуру обрання членів, увів у правове поле здійснення фінансових аудитів та аудитів ефективності. У 2020 році з залученням міжнародних експертів проєкту «Зміцнення потенціалу зовнішнього аудиту відповідно до міжнародних стандартів» (EU4ACU) почалася робота над удосконаленням методології аудиту: впровадження ризик-орієнтованого планування аудитів, розробка методики проведення фінансових аудитів, аудитів відповідності та ефективності відповідно до вимог Концептуальної основи стандартів Міжнародної організації вищих органів аудиту (INTOSAI Framework of Professional Pronouncements, IFPP) [1]. Водночас з 24 лютого 2022 року довелося переглянути план заходів із імплементації стандартів, оскільки було призупинено здійснення аудитів, через що провести пілотні фінансові аудити вже не було можливості. Та й актуальність запланованих аудитів потрібно було переглядати.

Виклики воєнного часу стали неочікуваними та актуалізували абсолютно інші питання, які тепер потребують уваги Рахункової палати як вищого органу державного аудиту. Насамперед, потрібно вирішувати проблему проведення аудитів тих суб’єктів, що знаходяться у зоні активних бойових дій або мають там підрозділи та /або майно. Крім того, уже зараз зрозуміло, що поява великої кількості джерел поповнення бюджету, фінансування суб’єктів державного та комунального секторів потребуватиме незалежного аудиту використання отриманих коштів. Підтвердження вищим органом державного аудиту витрачання на рівні держави коштів донорів відповідно до узгоджених умов є стандартною практикою.